

20 פברואר 2020
כ"ה שבט, תש"פ

מבלי לפגוע בזכויות

לכבוד	לכבוד
מר אמיר מדינה	ד"ר אביגדור קפלן
מנהל אגף בכיר מעונות יום ומשפחתונים	מנכ"ל משרד העבודה, הרווחה והשירותים
משרד העבודה, הרווחה והשירותים	החברתיים
החברתיים	רח' קפלן 2, ירושלים
רח' בנק ישראל 5, ירושלים	ת.ד. 915
ת.ד. 3166	9100801
9103101	

שלום רב,

הנדון: הכרה בלימודיהן התורניים של נשים לצורך סבסוד מעונות יום

בשמן של מסגרות לימודים תורניים לנשים, ובכללן: מדרשת לינדנבאום, ישיבת דרישה, מדרשת מגדל עוז ומדרשת נשמת, וכן בשמן של תלמידות מדרשה הלומדות במסגרות תורניות שונות במקביל להיותן אימהות לילדים בגיל הרך, ובכללן:

[REDACTED]

1. כידוע לכם, מזה שנים רבות משתתפת המדינה בעלויות שכר הלימוד של מעונות היום ומשפחתונים לגיל הרך, באמצעות תמיכות הניתנות למשפחות העומדות במבחני התמיכה של משרדכם.
2. לאחרונה, עמדנו בקשר עם מספר מסגרות לימודים תורניים לנשים, כמו גם עם תלמידות מדרשה שונות, אשר תיארו בפנינו בעיה מהותית ביותר הנוגעת לקריטריונים הנשקלים לשם הענקת סבסוד זה.
3. נקדים, כי בעשורים האחרונים, ובשנים האחרונות בפרט, מתחוללת בישראל ובעולם מהפיכת לימוד תורה לנשים, אשר במסגרתה נפתח ארון הספרים היהודי לציבור הולך וגדל של נשים אשר חפצה נפשן ללמוד מעומקה של תורה.
4. כחלק מתופעה זו, מבקשות רבות מנשים אלו לבחור בעולם ההלכה והתורה לא רק כבסיס לעולמן הרוחני-דתי אלא אף **כאפיק הקריירה המרכזי שלהן**. זאת, מתוך מטרה ליישם את הידע ההלכתי-תורני אותו ירכשו במסגרת תפקידים כגון מורות הלכה, יועצות הלכתיות, מנהיגות קהילה, ועוד שלל תפקידים בהם ידע זה הכרחי לצורך ביצועם.
5. על כן, בזמן שבנות גילן פונות ללימודים אקדמאיים רגילים, חפצות נשים אלו להתקדם בדרך הלא סלולה של לימודים תורניים גבוהים במסגרת תכניות לימודים אינטנסיביות ורבות שעות, מתוך הבנה ששם הן רואות את עתידן המקצועי.
6. בכך מהווים לימודים תורניים אלו מסלול לימודים מקצועי לכל דבר החיוני עבור נשים רבות לצורך השתלבות בשוק העבודה הייחודי הזה.
7. אולם למהפיכה מבורכת זו קיים אופק מצומצם, כל עוד תימשך ההפליה הממוסדת כנגד נשים אלו. למרבה הצער, תקרת זכוכית זו מקבלת את אחד מביטויה הקשים גם במדיניות היוצאת ממשרדכם.

8. כך, על פי מבחני התמיכה הנוכחיים,¹ לא קיימת כל הכרה בלימודיהן התורניים של אימהות כמסלול לימודים מוכר לצורך מתן התמיכה. זאת, בניגוד למסלולי לימודים אחרים של נשים, כגון קורסי הכשרה מקצועית ותארים אקדמיים, אשר מוכרים לצורך זה (ראו סעיף 4(א)(2) למבחני התמיכה).
9. כתוצאה מכך, בעוד אימהות הבחורות במסלול לימודים אקדמי או מסלול מוכר אחר זכאיות לתמיכה על בסיס לימודיהן, כאשר מדובר באימהות אשר חשקה נפשן ללמוד תורה ולבחור באפיק לימודים תורני – לא קיימת כל הכרה בלימודיהן, והן אינן זכאיות לכל תמיכה.
10. בכך, מופלות לרעה תלמידות הלומדות במסגרות לימוד תורניות ביחס לחברותיהן הבחורות במסלולי לימודים אחרים, וזאת כאשר כל חטאן הוא שוויתרו על אפיק לימודים הנוטה להיות בטוח יותר, ולמצוא את עתידן המקצועי בעולמה של תורה. לא די שנאלצות נשים אלו לעמוד מול עתיד כלכלי סלול פחות, אלא שנדרשות הן להתמודד אף עם הקשיים הכלכליים הכרוכים במדיניותכם.
11. נזכיר כי עצם מטרת סבסוד מעונות היום הינה עידוד שילובן של אימהות בשוק העבודה ללא הבחנה בין הענפים המקצועיים השונים (סעיף 2 למבחני התמיכה).
12. נשאלת השאלה, מדוע נשים המבקשות להשתלב בשוק העבודה ולתרום מידיעותיהן וכישוריהן התורניים לחברה הישראלית, לא יכולות ליהנות מאותה התמיכה והעידוד אותם מקבלות חברותיהן? האם כל זאת רק בשל העובדה שהן בחרו בעולם התורה כעולמן המקצועי?
13. מדובר בהפסד של מאות ולעתים אף אלפי שקלים, אותן נאלצות לשלם מדי חודש משפחות בהן אם המשפחה לומדת לימודים תורניים. מיותר לציין כי במשפחות בתחילת דרכן אשר ילדיהן בגיל הרך, מדובר בנטל כבד מנשוא.
14. למדיניות זו, שכבר אינה מתאימה למציאות החברתית, השלכה מהותית ביותר על יכולתן של נשים להתמקצע בתחומים תורניים. שכן, אין לכל אשה את הפריבילגיה לעמוד בנטל הכלכלי הכרוך בלימודים תורניים ללא שאלו יוכרו לצורך סבסוד מעונות ילדיהן. בשל כך, נאלצות נשים רבות לוותר מלכתחילה על מסלול לימודים מעין זה. כמו כן, כפי שמתארות חלק ממרשותינו אשר החלו זה מכבר ללמוד וחוות בימים אלו על בשרן את מחירה של אפליה זו - מדיניות זו עשויה להוות שיקול מכריע באשר לשאלת המשכן בלימודים אלו. בכך, נפגעת לרעה יכולתן של אימהות אלו לפתח כישורים תורניים, דבר המשליך על האופק התורני של נשים אלו ועל האפשרויות התעסוקתיות-תורניות אשר יעמדו בפניהן בעתיד.
15. כתמונת ראי לכך, אף נגרמת פגיעה למסגרות הלימוד התורניים לנשים, שכן כפי שמעידות מסגרות אלו, מדיניות זו מצמצמת באופן משמעותי את מספר התלמידות אשר באפשרותן ללמוד במסגרתן, בין אם מלכתחילה ובין אם לאורך שנים. בכך, נפגע חופש העיסוק של מוסדות אלו.
16. יצוין, כי חלק מן האימהות הלומדות לימודים תורניים אף עובדות בנוסף ללימודיהן, אולם מספר שעות עבודתן לא עומד בתנאי מבחני התמיכה. לאי ההכרה בלימודיהן התורניים של נשים אלו השלכה אבסורדית. שכן, אלו שוקלות לוותר כליל על עבודתן הצדדית ולהמירה בהשגחה על ילדיהן, עקב הקושי הכלכלי הכרוך בנשיאה בעלויות המלאות של מסגרות הילדים. אף באופן זה, פוגעת מדיניותכם בעידוד שילובן של אימהות בשוק העבודה.
17. למעלה מן הצורך יצוין, כי הכרה בלימודים תורניים כמסלול לימודים מוכר אינה בשמים היא. הא ראייה – **במסגרת מבחני התמיכה עצמם**, מוכרים לימודיהם התורניים של גברים כמסלול לימודים מוכר לכל דבר.²
18. בהיבט זה, אף מופלות לרעה משפחות בהן אם המשפחה היא הלומדת לימודים תורניים, אשר לא זכאיות לכל תמיכה, לעומת משפחות בהן אב המשפחה הוא הלומד לימודים תורניים.

¹ מבחנים למתן תמיכות של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, השתתפות המדינה בעלות שכר לימוד במעון או משפחתון, שנה"ל תשע"ט (להלן: "מבחני התמיכה").

² כך, לפי סי' 4(ב)(2)(ט) למבחני התמיכה.

19. הלכה פסוקה היא, כי הרשות המינהלית מחויבת לפעול בשוויון ובסבירות בחלוקת תקציבים ובהענקת תמיכות, בהיותה נאמן הציבור האמונה על קופת הציבור. עקרונות אלה קיבלו ביטוי בסעיף 3א לחוק יסודות התקציב, תשמ"ה-1985 לענין תמיכה במוסדות ציבור.
20. בהתאם, וכפי שנפסק זה מכבר **באופן ספציפי אודות מבחני התמיכה למעונות היום**, על משרדכם להקצות את תקציב התמיכות לתכליות שיש אינטרס ציבורי לתמוך בהן, ולחלק את הסכום שהוקצה לתכליות אלה לפי תבחינים ענייניים, ברורים ושקופים, הנגזרים מן העניין ולא מן המעוניין.³
21. אולם לא ניתן למצוא הצדקה לגיטימית להמשך המדיניות הנוכחית, שכתוצאה ממנה נוצרת הפליה פסולה, הנוגדת מכל וכל את הוראות הדין וההלכה הפסוקה. מדיניות זו עומדת בניגוד מובהק לעקרונות היסוד של המשפט הישראלי, ובראשם עקרון השוויון וחופש העיסוק, ופוגעת פגיעה בלתי סבירה ובלתי חוקתית בזכויותיהן של אימהות רבות ושל מוסדות לימודים תורניים לנשים כאחד.
22. עוד נוגדת מדיניות זו את העקרונות המנויים בראש מבחני התמיכה עצמן, לפיהן התמיכות יינתנו "באופן שוויוני ועל פי שיקולים ענייניים בלבד".
23. מדיניות זו אף פוגעת באינטרסים ציבוריים מובהקים, הכוללים הן את מטרתה המוצהרת של התמיכה דן, הלא היא עידוד יציאתן של אימהות לשוק העבודה, והן את יכולתן של ציבור הנשים בישראל להתמקצע בכיוונים תורניים ולתרום לעולם התורה בכללותו.
24. נסיים עם דבריה של כב' השופטת דפנה ברק-ארז, אשר נאמרו בהקשר לייצוגן של תלמידות חכמים באסיפה הבוחרת של הרבנות הראשית, ואשר יפים לענייננו:
- קיימות שלוש מצוות המוגדרות כמצוות עשה שהזמן גרמא, ונשים חייבות בהן. ההסבר שניתן לכך הוא ש"אף הן היו באותו הנס" (מגילה, ד' ע"א שבת, כ"ג ע"א פסחים, דף ק"ח ע"א). בשינויים המחויבים אפשר לומר גם כאן: הנשים החפצות בשירותי דת ובלמוד תורה הן חלק מהנס של התחדשות עם ישראל בארצו. ראוי שיינתן לכך ביטוי גם באסיפה הבוחרת של הרבנות הראשית.⁴
25. בשינויים המחויבים לענייננו, הנשים החפצות בלימוד תורה הן חלק מהנס של התחדשות עם ישראל בארצו. קשה להלום מצב בו לא יינתן לכך ביטוי הולם במבחני התמיכה של משרדכם.
26. **לאור כל האמור לעיל, נבקש כי במסגרת מסלולי הלימודים המוכרים של אימהות לומדות (סעיף 4(א)2) למבחני התמיכה, יתווסף מסלול לפיו יוכרו לימודיהן התורניים של אימהות כמסלול לימודים מוכר.**
27. אין לנו כל ספק כי תיקון זה תואם את מדיניות משרדכם להענקת שירות נאמן לכלל הציבור, תוך קידום שוויון והוגנות במסגרת תעסוקה.
28. לתגובתכם בהקדם נודה.

בתודה ובברכה,

שרה וינברג, עו"ד

המחלקה המשפטית

עתים – סיוע והכוונה בשירותי הדת

העתקים:

ד"ר אביחי מנדלבלויט, היועץ המשפטי לממשלה

מר מתניהו אנגלמן, מבקר המדינה

³ בג"ץ 3871/15 המרכז הרפורמי לדת ומדינה של התנועה ליהדות מתקדמת (רפורמית) בישראל נ' ממשלת ישראל, פסקאות 11-12 לפסק דינו של השופט מזוז.

⁴ בג"ץ 5579/18 מרכז רקמן לקידום מעמד האישה נ' הרבנים הראשיים לישראל (ניתן ביום 13.8.18, פורסם בנבו).